

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – за вибором студента

Викладач – Нечипорук Людмила Володимирівна,
д.е.н., професорка, професорка кафедри
економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 10 с.

Розробник

Нечипорук Людмила Володимирівна – професорка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії
(протокол № 10 від 12 червня 2020 р.)

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Ризик-менеджмент
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента; належить до навчальних дисциплін спеціальної фахової підготовки.
Викладач	Нечипорук Людмила Володимирівна, д.е.н., професорка, професорка кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	econom_theory@ukr.net
Консультації	Вівторок, четвер – 13-00 – 14-00, Корпус НЮУ, вул. Динамівська, 4, ауд. 502.
Онлайн консультації Facebook:	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/

Анотація навчальної дисципліни

Вивчаються теоретичні основи ризик-менеджменту бізнес-організацій, а саме: класифікація ризиків в економіці; поняття ризик-менеджменту бізнесу; принципи ризик-менеджменту, міжнародні стандарти ризик-менеджменту, методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту. Послідовно аналізується система управління ризиками бізнес-організацій, розглядається організація ризик-менеджменту бізнес-організацій. Окрема увага приділяється управлінню фінансами бізнес-організацій в умовах невизначеності та ризиків. Розглядаються методи й технології: прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та ризиків в діяльності бізнес-організацій, серед яких страхування; розробки програм мінімізації ризиків та їх страхування; управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності бізнес-організацій.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є оволодіння теоретичними основами ризик-менеджменту, практикою застосування методів кількісної оцінки ризику в умовах ринкових відносин та прийняття ефективних управлінських рішень у ситуаціях невизначеності та ризику.

Завдання:

- вивчення основ теорії ризику та практичне її використання у великих економічних системах в умовах невизначеності та ризику;
- одержання знань із головних питань теорії прийняття рішень з урахуванням економічного ризику, реалізація яких потребує удосконалення або перегляду стратегії діяльності бізнес-організацій;
- оволодіння знаннями методів оцінки ризиків, які дають змогу оцінити рівень конкретного виду ризику за певним напрямом підприємницької діяльності та визначити конкретні шляхи його зниження;
- вивчення основ прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Мікроекономіка», «Міжнародна економіка», «Міжнародний бізнес», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Менеджмент», «Маркетинг», «Економіка та фінанси підприємства», «Бізнес-потенціал розвитку підприємства».

Кореквізити: «Економічна безпека підприємства», «Страховий захист бізнесу».

Постреквізити: «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

здійснювати кількісну оцінку ризику за допомогою певних методів: аналітичного, експертних оцінок, аналізу доцільності витрат, статистичних;

пояснювати призначення спеціальних принципів ризик-менеджменту: лояльного ставлення до ризиків, прогнозування; страхування; резервування; мінімізації втрат і максимізації доходів;

здійснювати аналіз чинників, що визначають ризикові ситуації;

визначати чинники, що впливають на ефективність ризик-менеджменту;

застосовувати сучасні методики ризик-менеджменту;

пояснювати переваги профілактики виникнення ризиків шляхом прогнозування ризиків та їх своєчасної нейтралізації;

збирати та аналізувати дані, які характеризують чинники, що впливають на мінімізацію шкоди, заподіяної ризиками;

здійснювати якісну оцінку ризику, що полягає у визначенні чинників ризику й етапів життєвого циклу, на яких він може виникнути;

застосовувати сучасні методики управління ризиками бізнес-організацій;

пояснювати призначення аутсорсингу управління ризиками бізнес-організацій;

використовувати стандартизацію у ризик-менеджменті, що передбачає уніфікацію:

використання термінології у сфері управління ризиками; складові процесу управління

ризиками; підходи до побудови організаційної структури ризик-менеджменту;

використовувати національні та міжнародні стандарти ризик-менеджменту;

встановлювати складові функціональної структури ризик-менеджменту бізнес-організацій;

використовувати методики оцінки та моніторингу ризиків; складання планів; розподілу компетенції;

оцінювати стан функціонування системи управління ризиками та визначення напрямів удосконалення;

розробляти програми мінімізації ризиків та їх страхування.

Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р. для студентів денної форми навчання

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1.	1. Ризик та його види.		
	2. Поняття ризик-менеджменту.		
2.	3. Принципи ризик-менеджменту.		
	4. Міжнародні стандарти ризик-менеджменту.		
3.	5. Прийняття управлінських рішень в	1. Ризик та його види. <i>Основна література: 1-3.</i>	

	умовах ризику та невизначеності.		
4.	6. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту.	2. Поняття ризик-менеджменту. <i>Основна література: 1-3.</i>	
5.	7. Фінансовий ризик.	3. Принципи ризик-менеджменту. <i>Основна література: 1-3.</i>	
6.	8. Інвестиційні ризики.	4. Міжнародні стандарти ризик-менеджменту. <i>Основна література: 1-3.</i>	Чи слід бізнес-організації в Україні фанатично дотримуватися міжнародних стандартів ризик-менеджменту?
7.	9. Організація ризик-менеджменту бізнес-організацій.	5. Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності. <i>Основна література: 1-3.</i>	
8.	10. Управління фінансами бізнес-організацій в умовах невизначеності та ризиків.	6. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту. <i>Основна література: 1-3.</i>	Розробка управлінського рішення в системі ризик-менеджменту бізнес-організації (на певному прикладі).
9.	11. Страхування ризиків бізнес-організацій.	7. Фінансовий ризик. <i>Основна література: 1-3.</i>	Визначення фінансових ризиків бізнес-організації (на певному прикладі)
10.	12. Ризикові програми страхування життя персоналу бізнес-організацій.	8. Інвестиційні ризики. <i>Основна література: 1-3.</i>	Визначення інвестиційних ризиків бізнес-організації (на певному прикладі).
11.	13. Страхування майна бізнес-організацій.	КОЛОКВІУМ	
		9. Організація ризик-менеджменту бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	Організація ризик-менеджменту бізнес-організацій (на певному прикладі).
12.	14. Страхування відповідальності бізнес-організацій.	10.1. Управління фінансами бізнес-організацій в умовах невизначеності та ризиків. <i>Основна література: 1-3.</i>	Управління фінансами бізнес-організацій в умовах невизначеності та ризиків (на певному прикладі).
		10.2. Практики управління фінансами бізнес-організацій в умовах невизначеності та ризиків в Україні. <i>Основна література: 1-3.</i>	

13.	15. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності бізнес-організацій.	11.1. Страхування ризиків бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	Розробити програму страхування ризиків бізнес-організацій (на певному прикладі).
		11.2. Ринок корпоративного страхування в Україні. <i>Основна література: 1-3.</i>	
14.		12.1. Ризикові програми страхування життя персоналу бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	На основі пропозиції страхового ринку підібрати оптимальну ризикову програми страхування життя персоналу бізнес-організацій (на певному прикладі).
		12.2. Ринок страхування життя в Україні. <i>Основна література: 1-3.</i>	
15.		13.1. Страхування майна бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	На основі пропозиції страхового ринку підібрати оптимальну програму страхування майна бізнес-організацій (на певному прикладі).
		13.2. Ринок страхування майна в Україні. <i>Основна література: 1-3.</i>	
16.		14. Страхування відповідальності бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	На основі пропозиції страхового ринку підібрати оптимальну програму страхування відповідальності бізнес-організацій (на певному прикладі).
		КОЛОКВІУМ	
17.		15.1. Ризики в зовнішньоекономічній діяльності бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	Ризики в зовнішньоекономічній діяльності бізнес-організацій (на певному прикладі).
		15.2. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності бізнес-організацій. <i>Основна література: 1-3.</i>	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

– опрацювання нової наукової та навчальної літератури, статистичних даних та бухгалтерської звітності підприємств, матеріалів експертно-аналітичних центрів тощо;

- робота над кейсами з питань розвитку певних складових фінансової системи;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- підготовка до практичних занять, колоквіумів та заліку.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у: Плани практичних занять і завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» / уклад. Л. В. Нечипорук. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020.

Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти.

Господарський кодекс України від 16. 01. 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № №18-22. Ст. 144. Дата оновлення: 06.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/card6> (дата звернення: 03.06.2020).

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356. Дата оновлення: 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 03.06.2020).

Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 03.06.2020).

Основна література

1. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент персоналу бізнес-організацій. «*Бізнес-навігатор*». 2019. Випуск 4 (53). С. 105 – 110.
2. Нечипорук Л. В. Фінансові рішення в ризик-менеджменті бізнес-організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 5 (22). С. 98 – 103.
3. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

Додаткова література

1. Вітлінський В. В., Маханець Л. Л. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності. Київ: КНЕУ, 2008. 432 с.
2. Гончаров В. М., Рахметуліна Ж. Б. Розробка ефективних механізмів управління ризиками в підприємницькій діяльності. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 5. С. 76-81.
3. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посібник. Київ, 2006. 312 с.
4. Дурицька Г. В. Сучасні підходи до ризик-менеджменту міжнародних інвестиційних проектів. *Регіональна економіка*. 2012. № 2. С. 129-138.
5. Кашуба В. М. Риск-менеджмент как система управління фінансовими ризиками компанії. *ЭТАП: экономическая теория, анализ, практика*. 2012. № 2. С. 68-83.
6. Клименко С. М. Особливості управління ризиками розвитку підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2013. № 32. С. 24-29.
7. Кочетков В. М., Сирочук Н. А. Методичні підходи до аналізу і оцінки економічного ризику підприємства. *Економіка: проблеми теорії і практики: Збірник наук. праць*. 2010. Т. 8. Вип. 264. С. 2202 – 2210.
8. Лук'янова В. В. Економічний ризик: навчальний посібник / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 462 с.
9. Лук'янова В. В. Діагностика ризику діяльності підприємства: монографія. Хмельницький, 2007. 312 с.
10. Нечипорук Л. В. Попит, пропозиція та рівновага на ринку страхових послуг. *Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. 2015.

Випуск № 5. С. 911-916.

11. Нечипорук Л. В. Теорія та практика медичного страхування в Україні. *Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. 2015. Випуск № 6. С. 751 – 755.

12. Нечипорук Л. В. Фінансова інклюзія в контексті страхових послуг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3. С. 411-417. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i26.143994>

13. Нечипорук Л. В. Теоретичні аспекти дослідження потреб споживачів страхових послуг. *Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: *Економічна теорія та право*. 2014. Вип. 2 (17). С. 127-137.

14. Нечипорук Л. В., Доброрез О. Г. Страхування та його роль у процесі управління кредитним ризиком. *Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: *Економічна теорія та право*. 2014. Вип. 1 (16). С. 34-41.

15. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. / за заг. ред. Л. І. Донець. Київ: ЦУЛ, 2012. 472 с.

16. Панченко Є. Нова міжнародна поведінкова парадигма та її залучення для підвищення ефективності ризик-менеджменту в Україні. *Економіка України*. 2010. № 7. С. 22-36.

17. Посохов І. М. Дослідження факторів ризиків корпорацій. *Бізнес Інформ*. 2012. № 8. С. 207-211.

18. Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навч. посіб. Харків, 2015. 220 с.

19. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред. Д. І. Деми. 2-е вид. перероб. та допов. Київ: Алерта 2013. 526 с.

20. Стрельбіцька Н. Уніфікований міжнародний стандарт ризик-менеджменту як відповідь на виклики глобалізації. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2011. Вип. 2 (5). URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11snyvnh.pdf> (дата звернення: 01.03.2020).

21. Щербак В. Г., Щербак О. В. Формування інтегрованої системи ризик-менеджменту транснаціональними корпораціями. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 7-8. С. 3-6.

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення бізнес-процесів. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у *Facebook* лекторіумі та *Facebook* тренінгах, наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять прошу використовувати мобільні телефони тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента; максимальна оцінка за модуль – 25 балів;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на колоквиумах. Проводяться два колоквиуми. Максимальна оцінка з кожного колоквиуму становить 20 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *залік*, що виставляється на останньому занятті на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Практичні заняття		Колоквиуми		Самостійна робота студентів	Разом
Модуль № 1	Модуль № 2	Колоквиум № 1	Колоквиум № 2		
max 25	max 25	max 20	max 20	max 10	max 100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилоч	Зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	Зараховано	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок	Зараховано	75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	Зараховано	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	Зараховано	60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна		

	серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34
--	--	--	--------